



Aan
Vaste Kamercommissie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Van
Jessica van Ruitenburg

Datum
27 mei 2019

Ons Kenmerk
UTR-CVH-270519-022

Betreft / Onderwerp
Inbreng FNV t.b.v. hoorzitting Arme ouderen dd 3 juni 2019

Doorkiesnummer
088-3681834

Email contactpersoon
jessica.vanruitenburg@fnv.nl

Bijlage(n)
-

Position paper FNV ten behoeve van hoorzitting Arme ouderen

Algemeen

De Tweede Kamer organiseert op 3 juni een hoorzitting over de inkomenspositie van ouderen boven de 55 jaar. Daarbij moet onderscheid gemaakt worden tussen de groep in de 'werkzame' leeftijd en de groep in de AOW-gerechtigde leeftijd.

De wijze waarop Nederland de oudedagsvoorziening heeft georganiseerd, door de AOW en het pensioenstelsel, heeft er voor gezorgd dat in Nederland ouderdom niet synoniem staat met armoede. Met veel ouderen gaat het financieel gezien goed. Uit de SCP publicatie "Armoede in kaart 2018" blijkt dat zowel alleenstaanden als paren in de AOW-gerechtigde leeftijd het minste kans op armoede lopen¹. Dat is een groot goed en we moeten er zorg voor dragen dat dit in de toekomst ook zo blijft. De FNV maakt zich hier zorgen over vanwege het niet indexeren van de AOW en doordat toegestaan wordt dat het snel gegroeide aantal zzp-ers en mensen met flexibele arbeidscontracten te vaak weinig tot geen aanvullend pensioen opbouwen.

Desondanks zijn er ook groepen ouderen waar het (financieel) minder goed mee gaat. Bijvoorbeeld mensen met een AOW-gat of mensen met enkel een AOW-uitkering. Maar ook de oudere ouderen (90+) leven relatief vaak in armoede, omdat zij vaker geen pensioen hebben opgebouwd. Bovendien daalt de koopkracht van ouderen, omdat AOW en de pensioenen al jaren niet worden geïndexeerd terwijl de vaste lasten wel stijgen.

¹ <https://digitaal.scp.nl/armoedeinkaart2018/armoede-bij-kinderen-en-volwassenen/>

Ouderen in de 'werkzame' leeftijd tussen de 50 en 65 lopen volgens het CBS een relatief groter risico op armoede². In deze groep wordt een steeds groter deel wegens arbeidsongeschiktheid of werkloosheid afhankelijk van een uitkering. De kans dat zij nog aan het werk komen is klein, onder andere door leeftijdsdiscriminatie. Bovendien werken zij dan relatief vaak in deeltijdbanen op of rond het minimumloon waardoor ze moeilijk rond kunnen komen.

FNV onderzoek Inkomenspositie ouderen

In 2017 heeft de FNV onderzoeksbureau SEO Economisch Onderzoek opdracht gegeven de inkomenspositie van ouderen in kaart te brengen³. Uit het rapport blijkt onder meer dat het gemiddelde huishoudinkomen van ouderen gemiddeld flink beter is dan twintig jaar geleden. Zo is het aanvullend pensioen van mensen die meer recent met pensioen zijn gegaan beduidend hoger, is de pensioenleeftijd hoger waardoor er langer doorgewerkt wordt en er zo over meer jaren een pensioen wordt opgebouwd. Bovendien is vaker sprake van tweeverdieners, waardoor de partner ook meer pensioen heeft opgebouwd. Ondanks deze verbetering blijken er nog steeds relatief veel huishoudens te zijn met een zwakke inkomenspositie. Hierbij zijn er drie groepen die opvallen:

- (1) Oudere ouderen (75-plussers)**
- (2) Gescheiden vrouwen**
- (3) Ouderen met een niet-westerse migratie-achtergrond**

Oudere ouderen

Oudere ouderen (75-plussers) leven vaker dan jongere ouderen alleen van de AOW of van de AOW met een klein aanvullend pensioen. Van de negentig-plussers leeft 16 procent (bijna 11.500 huishoudens) van enkel de AOW en 43 procent (ruim 31.000 huishoudens) van enkel de AOW met een aanvulling van maximaal € 5.000,- per jaar. Van de 65-69 jarigen geldt dit voor slechts 6 procent, respectievelijk 14 procent van de huishoudens.

Oudere ouderen hebben relatief vaak een laag inkomen omdat zij minder vaak een aanvullend pensioen hebben opgebouwd, dat gemiddeld ook lager is dan bij jongere ouderen. Het gemiddeld aanvullend pensioen van 90-plussers is € 10.000,- per jaar lager dan het gemiddeld pensioen van jongere ouderen (65-69-jarigen). Daarnaast zijn oudere ouderen vaker verweduwd en ontvangen daardoor een (lager) partnerpensioen.

Gescheiden vrouwen

De inkomenspositie van oudere gescheiden vrouwen is zwak, ruim 30 procent (bijna 33.000 huishoudens) van de oudere gescheiden vrouwen leeft enkel van de AOW. Van de totale groep oudere echtparen leeft slechts ruim 3 procent van alleen de AOW.

Gescheiden vrouwen hebben relatief vaak een laag inkomen omdat zij geen aanvullend pensioen hebben opgebouwd. Zij zijn thuis gebleven om voor het huishouden (en de kinderen) te zorgen. Daarnaast kwamen vrouwen die vóór 1981 zijn gescheiden vaak niet in aanmerking voor de verevening van het pensioen dat door de partner is opgebouwd tot de scheiding.

Ouderen met een niet-westerse migratie-achtergrond

Ruim 40 procent (ruim 25.000 huishoudens) van de oudere met een niet-westerse migratie-achtergrond (65-plussers) leeft onder de armoedegrens. Van de ouderen met een Nederlandse afkomst leeft 3 procent onder de armoedegrens.

² <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/03/langdurige-armoede-verder-toegenomen-in-2016>

³ http://www.seo.nl/uploads/media/2017-09_Inkomenspositie_ouderen.pdf

De ouderen met een niet-westerse migratie-achtergrond hebben relatief vaak een laag inkomen omdat de zogenaamde “eerste generatie” een fors mindere AOW-aanspraak hebben. Zij zijn pas op latere leeftijd in Nederland komen wonen en hebben vaak geen volledige AOW opgebouwd.

Ontwikkeling Sociaal minimum in relatie tot stijging vaste lasten

De hoogte van de AOW is afhankelijk van de hoogte van het Wettelijk Minimumloon. De laatste jaren is dit niet evenredig meegestegen met de vaste lasten zoals huur, zorgkosten en energie. De SER constateerde al eerder in het advies *Opgroeien zonder armoede* dat het minimumloon en het sociaal minimum niet evenredig zijn meegestegen met de stijging van de vaste lasten waardoor huishoudens in de knel kunnen komen⁴. Met name ouderen met een klein pensioen of enkel AOW kunnen hierdoor in de knel komen. Bovendien zijn ouderen boven de 55 relatief vaker werkloos of arbeidsongeschikt en daardoor ook afhankelijk van een uitkering. Dit zijn situaties waarin ook minder pensioen wordt opgebouwd.

De FNV is van mening dat het Wettelijk Minimumloon en het daarvan afgeleide sociaal minimum te laag is om van te kunnen leven en verhoogd zou moeten worden. Om die reden is de FNV onlangs gestart met een campagne om het Wettelijk Minimumloon te verhogen naar 14 euro. Voor zowel werkenden als niet-werkenden is dit van groot belang om in hun bestaanszekerheid te kunnen voorzien.

Inkomenspositie van toekomstige ouderen

Nu al zien we dat de ouderen met geen aanvullend pensioen of slechts een klein pensioen het financieel moeilijk hebben. De FNV vreest dat dit in de toekomst een nog groter probleem zou kunnen worden. Aangezien er nu steeds meer werkenden zijn die geen pensioen opbouwen (waaronder flexwerkers en zzp-ers), zullen er meer ouderen zijn met geen of slechts een klein aanvullend pensioen. Ook zijn er werknemers die geen pensioen opbouwen⁵.

Tot slot

Hoewel het met de grote meerderheid van de ouderen in Nederland financieel goed gaat, zijn er groepen waar de FNV zich zorgen over maakt.

In het kort pleit de FNV voor het volgende:

- Repareer het AOW-gat.
- Verhoog het sociaal minimum en WML om de bestaanszekerheid van ouderen te vergroten.
- Indexatie van pensioenen en een adequaat pensioen voor iedereen, ook voor zelfstandigen en bij uitzend- en tijdelijke contracten.
- Een betere handhaving van het verbod op leeftijdsdiscriminatie.
- Het terugdringen van overbodige flexibele arbeid.

⁴ SER, *Opgroeien zonder armoede*. 2017, pagina 80 <https://www.ser.nl/-/media/ser/downloads/adviezen/2017/opgroeien-zonder-armoede.pdf>

⁵ <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2018/45/witte-vlek-op-pensioengebied-2016>